

**KARACASU DERİ İŞLEME (TABAKHANE) İŞLETMELERİ VE İŞLETMELERİN
SOSYO-EKONOMİK YAPISI¹****LEATHER (TANNERY) ENTERPRISES IN KARACASU COUNTY AND THEIR SOCIO-
ECONOMIC SITUATIONS****Öğr.Gör.Dr. Hüseyin Önlem ERSÖZ**Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, hoersoz@adu.edu.tr,
Aydın / Türkiye**ÖZ**

Dericilik sektörü Türkiye ekonomisinin önemli unsurlarından biridir. Deri ürünleri Türkiye'nin geleneksel ihracat ürünleri arasında yer almaktadır. Dericilik, son yıllarda Dünya'da ve Türkiye'de yaşanan ekonomik ve sosyal gelişmelerden olumsuz etkilenmiş de önemini korumaktadır. Aydın ili Karacasu ilçesinde yer alan deri işleme işletmeleri (tabakhane) de bu gelişmelerden bağımsız değildir. Bu çalışmanın amacı Aydın ili Karacasu ilçesinde yer alan dericilik sektörünün mevcut sosyo-ekonomik yapısını analiz etmek ve sorunlarına çözüm önerileri geliştirebilmektir. Çalışmanın yöntemi hazır bilgilerden yararlanmak, soru sormak ve yerinde gözlem şeklindedir. Karacasu Dandalaz Dericiler Sitesi toplam 15 tabakhane işletmesiyle 1985 yılında kurulmuştur. Modern bir arıtma tesisi vardır. Günümüzde Dandalaz Dericiler Sitesinde 8 tabakhane işletmesi faaliyetini sürdürmektedir. Karacasu'daki deri işleme işletmeleri, deri üretiminde modern yöntemleri tercih ederken; geleneksel yöntemleri de uygulamaktadırlar. Örneğin Bodrum sandaletleri, büyük oranda, Karacasu'da geleneksel yöntemlerle tabaklanan derilerden üretilmektedir. Çalışmanın sonuçlarına göre Karacasu'daki deri işleme işletmeleri rekabet güçlerini sürdürmekte zorlanmakta ve gelecek kaygısı taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: Dericilik Sektörü, Tabakhane, Karacasu, İşletme**ABSTRACT**

Leather industry is one of the important elements of Turkish economy. Leather products are one of the traditional export products of Turkey. The leather industry remains important despite the adverse effects of economic and social developments in the world and Turkey in recent years. Leather enterprises located in Aydın, Karacasu county are also not independent of these developments. The aim of this study is to analyze the existing socio-economic structure of the leather industry in Aydın, Karacasu county and to develop some solution proposals for their problems. The method of research is to make use of the available information, to ask questions and to observe in the area. Karacasu Dandalaz Leather Zone was established in 1985 with a total of 15 tannery (leather) enterprises. There is a modern treatment plant. Today, 8 tannery enterprises are in operation. Leather processing enterprises in Karacasu prefer not only modern methods in leather production but also they apply traditional methods. Bodrum sandals, for example, are produced in large quantities from Karacasu's tannery with traditional methods. According to the results of the survey, leather enterprises in Karacasu have difficulties in maintaining their competitiveness and carry future concerns.

Keywords: Leather Sector, Tannery, Karacasu, Enterprises**1. GİRİŞ**

Dericilik, hayvan derilerinin çeşitli fiziksel ve kimyasal işlemlerden geçirilip terbiye edilerek belirli bir amaç için kullanılabilir hale getirilmesi, diğer bir ifadeyle hayvan derilerine ekonomik değer kazandırma işlemidir (Gün, 2010:36). Derinin işlenerek kullanılması tekstilden çok öncedir ve tarihçesi de ilk insanla başlamıştır. Nitekim Eski Ahid'e göre Allah Âdem ile Havvâ'ya deriden gömlek giydirmiştir. Eski ve Yeni Ahid'in birçok yerinde elbise, kemer, ayakkabı, tulum, dağarcık gibi deri eşyadan bahsedilir. Kur'an, insanlara göç ve ikametleri sırasında büyük kolaylık sağlayan deri çadırları, şükür gerektiren nimetler arasında saymaktadır (Arıtan, 2008: 124).

Hayvancılığın bir yan ürünü olan ham derinin işlenmesi ve insanların ihtiyaçları doğrultusunda kullanıma hazır hale getirilmesi sürecine "tabaklama" adı verilmektedir. Buna göre tabaklama, insanların çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak için, kolayca bozunabilir durumda olan hayvan derilerinin bozunmaz, işlenmiş deriye

¹ Bu makale Bülent Ecevit Üniversitesi tarafından 7-9 Eylül 2017 tarihleri arasında düzenlenen Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Kongresi 2017'de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

dönüştürülmesini kapsayan bir terim olup; ham derinin lifsel dokulu proteinini stabil bir madde haline dönüştürürken, bu şekilde çürümenin önüne geçilebilmekte ve deri bir çok kullanım amacına uygun hale getirilebilmektedir (Ömür,2009:25).

Türkiye’de dericilik sektörü ağırlıklı olarak Marmara ve Ege Bölgesinde yoğunlaşmıştır. Sanayi, turizm, tarım sektörleri ile öne çıkan Ege Bölgesinde deri işleme işletmeleri İzmir (Menemen), Manisa (Kula), Uşak, Denizli, Isparta (Yalvaç) ve Aydın’da (Karacasu) faaliyet göstermektedir (Koizhaiganova, 2016:244).

Karacasu'nun önemli ekonomik uğraşları tarım, hayvancılık, çömlekçilik, demircilik ve dericilik faaliyetlerinden oluşmaktadır. Yörede, dericiliğin hammaddesi olan palamudun bolca yetişmesi ilçede tabakhanelerin açılmasını mümkün kılmıştır. Osmanlı'da 1800'lü yıllarda dericilik bu yörede gelişsin diye, buraya maddi destek bile gönderilmiştir. 1985'ten sonra Dandalaz'a modern deri işleme tesisleri kurulmuş, bu eski gelenek daha yeni yöntemlerle de yaşatılmıştır. İşletmelerin bulunduğu bölgede modern bir arıtma tesisi de işletilmektedir. İşlemlerde işlenen deriler genellikle İstanbul, İzmir ve Uşak’a gönderilmektedir. Burada çoğunlukla tamamen yöreye özgü olan vaketa deri üretimi yapılmaktadır. Pek çok vatandaşın giydiği sandaletlerin derileri Karacasu’da üretilmekte ve ülke geneline gitmektedir (www.karacasu.gov.tr, 2017). Kaymakamlık verilerine göre 15 tabakhane işletmesi faal görünse de bu sayı günümüzde 8’e kadar düşmüştür. Bu bilgilerden hareketle çalışmanın amacı Aydın ili Karacasu ilçesinde yer alan dericilik sektörünün mevcut sosyo-ekonomik yapısını analiz etmek ve sorunlarına çözüm önerileri geliştirebilme şeklinde belirlenmiştir.

2. TÜRKİYE'DE DERİCİLİK SEKTÖRÜNÜNÜ DURUMU

Tabaklama ve deri işleme, saraciye ürünleri, deri giyim eşyası, kürkten eşya ve ayakkabı sektörüne kadar geniş bir üretim alanında faaliyet gösteren dericilik daha çok el emeğine dayanan ancak yüksek uzmanlık gerektiren bir sektördür. Sektörde kaliteli hammadde temini büyük önem arz etmektedir (www.resmigazete.gov.tr, 2015:11).

1970’li yıllardan sonra işçilik ücretlerinin artması ve sektörün çevre kirliliğine sebep olması gibi nedenlerle gelişmiş ülkelerin deri ürünleri sektöründen çekilmesi sonucu üretim özellikle Uzakdoğu’ya, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere kayma eğilimi göstermiştir. Gelir düzeyi yüksek olan Fransa, İtalya ve İspanya gibi ülkeler çevre baskısı nedeniyle tabakhane işlentsinden kaçarken; deri ürünlerine olan taleplerini halen daha az gelişmiş ülkelerde fason olarak yaptırma eğilimindedirler. Türkiye bu boşluğu doldurmaya çalışmıştır (Gün, 2010:48).

Dünya deri ürünleri ihracatı 2013 yılında 152 milyar dolar olmuştur. En büyük deri ürünleri ihracatçısı %21,4 payla Çin olurken; Türkiye 21. sıradadır. Deri ürünlerinde en büyük ithalatçılar ise sırasıyla ABD, Çin ve AB’dir (www.resmigazete.gov.tr, 2015:15).

Türkiye’de dericilik sektöründeki işletmelerin geneli Deri Organize Sanayi Bölgelerinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Sektörün en önemli özelliklerinden biri Avrupa standartlarında, çevreye duyarlı ve modern üretim gerçekleştirmesidir. Bu durum uluslararası pazarlarda sektöre pozitif imaj kazandırmaktadır. Türk deri ürünleri küresel pazarda kaliteli ve uygun fiyatlı ürünler olarak tanınmaktadır. Deri işleme işi özel bir uzmanlık ve yatırım gerektirdiğinden sektörde rekabet etmenin yolu kurumsal olmayı gerektirmektedir. Deri tabaklama ve işleme yapan üretici firmaların sayısında 2005 yılından bu yana önemli bir gerileme yaşanırken, büyük firmalar ayakta kalmayı başarmıştır. Bütün bunlara ek olarak deri ürünleri sektöründe 2013 yılı itibariyle 1,3 milyar dolarlık ihracata karşılık 1,6 milyar dolar ithalat yapılmış ve 257 milyon dolarlık dış ticaret açığı verilmiştir (www.resmigazete.gov.tr, 2015:16).

Türkiye’de başlıca deri işleme merkezleri İstanbul-Tuzla, Tekirdağ-Çorlu, İzmir-Menemen, Uşak, Denizli, Manisa, Manisa-Kula ve Isparta-Yalvaç şeklindedir (Günay, 2004:18). Deri işleme sanayisinin emek yoğun bir üretim şekline sahip olması nedeniyle geniş bir istihdam yaratma potansiyeli bulunmaktadır. Deri işleme alanında 3-4 işçi çalıştıran küçük işletmelerden, 150-200 işçi çalıştıran büyük işletmelere kadar çeşitli firma büyüklükleri söz konusudur. Fakat, ekonomik durgunluk ve kriz dönemlerinde veya mevsimsel olarak işletmelerin kapasitesini düşürdüğü ve çalışan sayısını azalttığı bilinmektedir (Gün, 2010:54).

Türkiye’de kesilen hayvan sayısının yetersiz olması, derinin kullanımı açısından kesimin istenen kalitede olmaması, kaçak et kesimi ve kesilen hayvanların derilerinin faturalandırılmaması sektörü hammadde açısından sıkıntıya sokmaktadır. Deri ürünleri sektörü her yıl 6,5 milyon adet civarında büyükbaş ve 60 milyon adet civarında küçükbaş hayvan derisine ihtiyaç duymaktadır. Buna göre Türkiye 2013 yılında 775 milyon dolarlık bedel ile 144 bin ton deri ithalatı yapmıştır. Türkiye küçükbaş deri işlemede dünyanın lider

ülkelerindedir. Bu alanda Çin, Hindistan ve İtalya'nın ardından, 2011 yılı dünya küçükbaş işlenmiş deri üretiminin %7,5'ini gerçekleştirerek 4'üncü sıraya yerleşmiştir (www.resmigazete.gov.tr, 2015:16).

3. KARACASU İLÇESİ VE DANDALAZ DERİCİLER SİTESİ

Karacasu, Türkiye'nin Ege Bölgesi'nde yer alan Aydın iline bağlı yaklaşık 20 bin nüfuslu bir ilçedir. Karacasu, Büyük Menderes vadisine güneydoğudan açılan Dandalaz vadisi yamaçlarında kurulmuştur. Aydın il merkezine 87 km uzaklıkta olan ilçenin kuzeyinde Kuyucak, batısında Bozdoğan, güney ve doğusunda Denizli ili bulunmaktadır. İlçe Menderes havzasının coğrafi yerleşme ve iklim yapısından farklı olarak, yayla özellikleri gösterir. İlk adı Yenişehir'dir. Tanzimat'tan sonra Karacasu olarak değiştirilmiştir. Bazı görüşlere göre, Oğuz Han'ın oğullarından biri olan Aymür aşiretine bağlı Karasu boyu, günümüzdeki kentin olduğu yerde Karasu adında bir köy kurmuştur. 1867'de Aydın Vilayeti'ne bağlı bir kaza durumuna getirilmiştir. Cumhuriyetin kurulmasıyla 1923 yılında Aydın iline bağlanmıştır (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Karacasu>, 2017).

Karacasu'da dericilik faaliyetleri Osmanlı İmparatorluğu döneminden beri vardır. Dericilik faaliyetleri Karacasu ilçesini ikiye bölen Tabakhane Deresi'nde 1980'li yıllara kadar babadan oğula geçen yöntemle devam etmiştir. 1985 yılında Dandalaz kenarına yerleştirilen dericiler, modern tesisler kurmuşlardır. Yerleşkenin modern bir arıtma tesisi bulunmaktadır (Ömür, 2009:19). Yerleşke 1985 yılında ilk açıldığı yıllarda 15 deri işleme işletmesini barındırırken bugün bu sayı 8 işletmeye kadar inmiştir. İlk yıllarda yerleşkedeki tabakhane işletmeleri kooperatif kurarak örgütlenme yoluna gitmişlerdir. Günümüzde ise mevcut kooperatif feshedilerek yerine Karacasu Dericiler Derneği kurulmuştur.

Resim 1: Karacasu Dandalaz Dericiler Sitesinin Genel Görünümü

Resim 2: Karacasu Dandalaz Dericiler Sitesinde Bir Tabakhaneden Görünüm

4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE YÖNTEMİ

Karacasu'daki deri işleme işletmeleri vaketa (büyükbaş deri) ve sahtiyan (küçükbaş deri) deri üretiminde modern yöntemleri tercih ederken geleneksel yöntemleri de uygulamaktadırlar. Bu nedenle varlıklarını sürdürmeleri Karacasu ilçesindeki toplumun geleceği, kültürel değerlerin yaşatılması ve ekonomik değerlerinin devamlılığı açısından önemlidir. Fakat önümüzdeki yıllarda Nazilli'ye içme suyu sağlayacak ve Dandalaz vadisinden beslenen Karacasu Barajı'ndaki çalışmalar da deri işleme işletmelerini tehdit etmektedir. Bu nedenle Karacasu'daki deri işleme işletmelerinin sorunlarının çözümü bu değerlerin korunmasına ve yaşatılmasına katkı sağlayacaktır.

Yukarıda yapılan açıklamalardan hareketle bu çalışmada Aydın ili Karacasu ilçesinde yer alan deri işleme işletmelerinin sosyo-ekonomik yapısı incelenmeye çalışılmıştır. Araştırma kapsamındaki işletmeler Karacasu'ya 1 km mesafedeki Dandalaz mevkiinde yer alan dericiler sitesinde (tabakhaneciler sitesi) faaliyetlerini sürdürmektedir. Buna göre dericiler sitesinde 2017 Nisan ayı itibariyle 8 işletme aktif durumdadır. İşletmelerin

hepsi çalışma kapsamına alınmış ve 8 işletmenin tamamına anket, görüşme ve yerinde gözlem yöntemi uygulanmıştır. Ayrıca dericilik ve Karacasu ile ilgili hazır bilgilerden yararlanılmıştır.

Anket sorularının oluşturulmasında Kaygısız (2006)'ın "Bursa İli Mustafa Kemal Paşa İlçesi Deri Sanayi İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Yapısı Üzerine Bir Araştırma" ve Şalvarcı (2006)'nın "KOBİ'ler Yerel Yönetimler Etkileşiminde Isparta Deri İşleme Sanayi Örneği" adlı çalışmaları katkı sağlamıştır. Anket toplam 17 sorudan oluşmaktadır. Anket verileri Excel Programı ile tanımlayıcı istatistikler kullanılarak analiz edilmeye çalışılmıştır.

5. BULGULAR VE DEĞERLENDİRMELER

Çalışmanın bu bölümünde çalışma sahasında elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Karacasu Dandalaz mevki dericiler sitesindeki işletmeler günümüzde ham deriyi yöreye özgü yöntemlerle vaketa ve sahtiyan derilerine ek olarak yarı mamul halinde alınan küçükbaş ve büyükbaş derilerini modern yöntemlerle de işlemektedir. İşletmeler derileri işleyerek sandalet, ayakkabılık, giysilik ve saraciyelik (çanta, kemer, cüzdan vb. yapmaya uygun) deriler haline getirmektedir. Dericiler sitesindeki işletmelerin büyük bir çoğunluğu ham deri işlemlerini terk etmişlerdir.

Tablo 1. İşletmelerin Hukuki Yapısı

Hukuki Yapı	İşletme Sayısı	%
Tek kişi işletmesi	6	75
Adi Ortaklık	0	0
Limited Şirket	2	25
Anonim Şirket	0	0

Karacasu'da dericiler sitesindeki işletmeler Denizli, Uşak ve İzmir-Menemen'deki işletmelere kıyasla daha küçük işletmelerdir. Bunun da sebeplerinden bazıları sektördeki istihdam ve finansal olanaklarının yetersizliği ve karlılık düzeylerinin istenilen düzeyde olmaması şeklinde açıklanabilir. İşletmelerin hukuki yapıları da bu durumdan etkilenmiş görünmektedir. Tablo 1'e göre Karacasu dericiler sitesindeki işletmelerin %75'i tek kişi işletmesi, %25'i limited şirket şeklinde yapılanmıştır. Karacasu'da deri işleme işletmeleri Isparta-Yalvaç'da yer alan işletmelere (Şalvarcı, 2006:191) benzer şekilde yapılanmıştır. Yöredeki işletmeler "sanayi, deri sanayi" şeklinde değil, "tabakhane" olarak adlandırılmışlardır. Karacasu'da tabakhanelerin geçmişi 300 yıl öncesine kadar gitmektedir. Dericilik mesleği babadan oğula geçmektedir. Yöredeki işletmelerin bir çoğu hala geleneksel yöntemlerle yönetilmektedir. Kurumsallaşma düzeyi bu nedenle düşük düzeylerde sürmektedir. Dolayısıyla işletmelerin büyük çoğunluğunun tek kişi işletme şeklinde yapılanması tesadüf değildir.

Karacasu deri işleme işletmelerinin tek kişi işletme şeklinde yapılanması sahip-yönetici anlayışını geliştirmiştir. Sektördeki işletmelerin tamamı işgücünü aile bireylerinden ve dışarıdan temin etmektedir. Aile bireyleri işletmelerin yönetiminde söz sahibi olurken üretimin her aşamasına diğer çalışanlarla birlikte birebir dahil olmaktadır.

Tablo 2. İşletmelerin Faaliyet Alanı Büyüklüğü

Faaliyet Alanı (m2)	İşletme Sayısı	%
200 m2 ve daha az	3	37.5
201m2 - 400m2 arası	1	12.5
401m2 ve üstü	4	50

Tablo 2 işletmelerin faaliyet alanı büyüklüğünü göstermektedir. Tablo 2'ye göre işletmelerin %35.5'i 200m2 ve daha az alanda, %12.5'i 201-400m2'de ve %50'si 401m2 ve üzeri bir alanda faaliyette bulunmaktadır. İşletmeler söz konusu alanı depolama amaçlı ve yeni makinelerin ve dolapların alımında kullanılmaktadır. İşletme binaları 1 veya 2 katlı olacak şekilde tasarlanmıştır.

Tablo 3. İşletmelerin Faaliyet Süreleri

Faaliyet Süresi	İşletme Sayısı	%
5 yıl ve daha az	0	0
6 -10 yıl arası	2	25
11-15 yıl arası	0	0
16 -20 yıl arası	2	25
26 yıl ve üzeri	4	50

Çalışma kapsamındaki işletmelerden %25'i 6-10 yıl arası, diğer 25'i 16-20 yıl arası ve % 50'si ise 26 yıldan uzun bir süredir faaliyetlerini sürdürmektedir. İşletmelerin babadan oğula geçmesi şeklinde varlığını

sürdüğü sektörde 300 yıllık derici olduklarını iddia eden işletmeler dahi bulunmaktadır. İşletme sahiplerinin verdikleri bilgilere göre Dandalaz vadisinde ilk kurulduğu yıllarda 15 işletme mevcutken bugün bu sayı 8'e kadar düşmüştür. Bunun en önemli nedenlerinden birisi işletme sahiplerinin ölmesi ve çocuklarının işletmeyi devralmayarak kapatmayı tercih etmeleridir. Son beş yılda hiç yeni işletme açılmamıştır.

Tablo 4. İşletmelerin Kapasite Kullanım Oranları

Kapasite Kullanım Oranları	İşletme Sayısı	%
%25 ve altı	1	12.5
%26 - %50	2	25
%51 - %75	3	37.5
%75 - %100	2	25

Tablo 4 işletmelerin kapasite kullanım oranlarını vermektedir. Buna göre işletmelerin yarısından fazlası %50'nin üzerinde kapasite ile çalışmaktadır. İşletmelerin kapasite kullanım oranları mevsimsellik özellikleri göstermektedir. Yaz dönemlerinde kapasite kullanım oranları artarken, kış aylarında azalma eğilimindedir.

Tablo 5. İşletmelerin Hammadde, Yarı Mamul Tedarik Yerleri

Tedarik Yeri	İşletme Sayısı	%
Yurt içi	3	37.5
Yurt dışı	0	0
Yurt içi ve yurt dışı	5	62.5

Karacasu'daki dericiler sitesindeki işletmelerin hammadde ve yarı mamul deri tedariki etme yolları incelendiğinde hem yurt içi hem de yurt dışı kanallarını tercih ettikleri anlaşılmaktadır (Tablo 5). İşletmelerin sadece %37.5'i yurt içinden deri tedarik etme yoluna gitmektedir. İşletmeler yurt içinde Uşak, İstanbul, Ankara, Denizli, Adana, Maraş, Antalya ve Antep çevresinden hammadde ya da yarı mamul deri alımı yapmaktadırlar. Yurt dışında ise işletmelerin tercihi Özbekistan, Kırgızistan, Irak, Türkmenistan, Gürcistan, İran ve Avustralya gibi ülkeler olmaktadır.

Tablo 6. İşletmelerin Günlük Deri İşleme Sayıları

Günlük Deri İşleme Sayıları (Adet)	İşletme Sayısı	%
500 ve altı	2	25
501 - 750	3	37.5
751 - 1000	1	12.5
1001 ve üstü	2	25

İşletmelerin günlük deri işleme sayıları değişkenlik gösterebilmektedir. Buna göre işletmelerin yarısı günde ortalama 501-1000 arası deri işlemektedir. İşletmelerin %25'i 500 ve altında ve kalan % 25'i ise 1001 deri ve üzerinde deri işleyebilmektedir (Tablo 6).

Tablo 7. İşletmelerin Maliyet Unsurları

Maliyet unsuru	%
Ham Deri ve Yarı Mamul Deri	50 - 80
Kimyasal Madde	20 - 40
İşgücü	10 - 30
Elektrik, Su, Arıtma	1 - 5
Amortisman	1 - 4
Diğer Giderler (Servis, Yemek vb)	1 - 8

İşletmelerin başlıca maliyetlerini oluşturan kalemler incelendiğinde en yüksek payı %50-80 arasında ham deri ve yarı mamul deri tedariki almaktadır (Tablo 7). İkinci sırayı ise deri işlentisi için çok önemli bir maliyet unsuru olan kimyasal madde tedariki gelmektedir.

Tablo 8. İşletmelerin Aracı Kullanma Durumları

Dağıtım Türü	İşletme Sayısı	%
Aracı İşletmeler Yoluyla Dağıtım	2	25
Aracı Kullanmadan Dağıtım	3	37.5
Aracılı ve Aracısız Dağıtım	3	37.5

Tablo 8'e göre aracı kullanmadan kendi olanaklarıyla işlenmiş derilerin dağıtımını yapan işletmelerin oranı %37.5 ve hem aracısız hem de aracılı dağıtım yapan işletmelerin oranı %37.5'dir. Aracı kullanmadan deri dağıtımını yapan işletmelerin oranı sadece %25'dir. Bunun nedeni Karacasu ilçesinin deri sanayi bölgelerine uzak olması ve dağıtım maliyetlerinin yüksekliği olabilir.

Karacasu'da faaliyetini sürdüren 8 deri işleme işletmesinden sadece biri ihracat yaptığını belirtmiştir. İşletme sahipleri bu durumun nedeni olarak da finansman yetersizliği, eğitilmiş uzman eksikliği, belgelendirme ve teknik donanım-makine eksikliğine işaret etmişlerdir.

Tablo 9'da Karacasu deri işleme işletmelerinde çalışan işçi sayıları verilmiştir. İşletmelerin %62.5 'inde 5 ve daha az işçi istihdam edilmektedir. Bu işletmelerde düzenli istihdam edilen işçilerin sayısı sınırlı kalmaktadır. Çünkü dönemsel istihdam edilen işçiler bulunmaktadır. Sadece bir işletmenin işçi sayısı 26'nın üzerindedir. Bu işletme diğerlerinden farklı olarak Uşak Deri (Karma) Organize Sanayi Bölgesi'ne ek yatırım yapmıştır.

Tablo 9. İşletmelerin Çalışan İşçi Sayısı

Çalışan İşçi Sayısı	İşletme Sayısı	%
0-5	5	62.5
6-10	1	12.5
11-15	1	12.5
16-20	0	0
21-25	0	0
26 ve üstü	1	12,5

Türkiye genelinde tabakhanelerde genellikle erkek işçiler tercih edilmektedir (Koizhaiganova vd, 2016). Karacasu'daki tabakhanelerde ise kadınlar ve erkeklerin beraber çalıştığı görülmektedir. Günümüzde Dandalaz'daki yerleşkede yeralan deri işletmelerinde dönemsel olarak 50-70 arasında işçi istihdam edilmektedir. Çalışanların ise %20'si kadınlardan oluşmaktadır.

Karacasu'daki mevcut 8 deri işleme işletmesinden sadece 3'ünde deri mühendisi vardır. Bunlardan 2'si aynı zamanda sahip-yönetici konumundadır. İşletmelerin hepsinde ustabaşı bulunmaktadır. Ustabaşları da genelde aile bireylerinden tercih edilmektedir. Bütün bunlara ek olarak kalifiye işçi ve teknisyen sıkıntısı çekilmektedir. Çalışanlara herhangi bir eğitim olanağı sağlanamamaktadır.

Tablo 10. İşletmelerin Karacasu Deri İşleme Sitesinden Taşınma Durumu

Karacasu'dan taşınma planınız var mı?	İşletme Sayısı	%
Evet, taşınma planımız var	3	37.5
Hayır, taşınma planımız yok	5	62.5

İşletmelerin % 37.5'inin dericiler sitesinden taşınma planı vardır (Tablo 10). Taşınma planları yapan işletmelerin ilk tercihi Karacasu'ya 183 km mesafedeki Uşak Deri (Karma) Organize Sanayi Bölgesidir. Uşak OSB'nin yeni yatırımlar açısından tercih edilmesinin nedeni altyapı hizmetlerin bulunması, atık su arıtma tesisinin varlığı, deri kalite laboratuvarının açık olması ve diğer deri işletmeleriyle mevcut bağlantılarıdır. Ayrıca Karacasu'daki işletmeler doğrudan hammadde temininde zorlanmaktadır. İkinci tercih olabilecek Denizli Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi Karacasu'ya 116 km mesafededir. Denizli Deri İhtisas OSB şehir merkezine uzaklığı nedeniyle tercih edilmemektedir. Diğer yandan işletmelerin % 62.5'inin herhangi bir taşınma planı bulunmamaktadır. İşletme sahipleri bu duruma neden olarak olanaklarının kısıtlı olmasına ve Karacasu'daki aile bağlarına işaret etmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Karacasu'da dericilik köklü bir geçmişe sahiptir. İşletme sahipleriyle beraber 50'ye yakın aile geçimini dericilikten sağlamaktadır. Giderek azalsa da yöreye özgü palamut meşesi meyveleri kullanılarak doğal vaketa ve sahtiyan derileri üretilmeye devam etmektedir. Dericiler sitesinde ham deri işlenmesine ek olarak yarı mamul deriler de işlenmektedir. Deriler giysilik, sandalet, ayakkabılık ve saraciyelik derilere dönüştürülmektedir. Fakat zamanla değişen şartlar nedeniyle Dericiler sitesindeki işletmelerin sayısı 8'e kadar düşmüştür. Buradaki işletmeler KOBİ niteliğindedir. Sitedeki arıtma tesisinin varlığına rağmen Karacasu Barajının (Dandalaz Deresi'nden beslenmektedir) içme suyu barajına dönüştürülmesi projesi nedeniyle yöredeki tabakhanelerin geleceği sorgulanmaktadır. İşletme sahiplerinin görüşlerine göre tabakhanelerin bulunduğu site, organize sanayi niteliğinde olmadığı için devlet desteği ve hibe alamamaktadırlar. İşletmeler üretim için gerekli olan her şeyi dışarıdan temin etmektedir. Kargo ve servis olanakları yetersizdir. Herhangi bir arıza durumunda en yakın teknik servis ve uzman 40 km uzaklıktaki Nazilli'den gelmektedir. Karacasu'daki tabakhane işletmeleri teknoloji yenileme sorunu yaşamaktadırlar. İşletmelerin %60'ı gelecek kaygısı nedeniyle özkaynaklarla çalışmayı tercih etmez. Bu durum işletmelerin büyümelerine engel teşkil etmektedir. İşletmeler ham ve yarı mamul deri alımını yabancı para üzerinden yapmalarına karşın Türk Lirası ile işlenmiş derilerin satışını gerçekleştirmektedir. Böylece işletmeleri zorlayan bir kur farkı ortaya çıkmaktadır. Bunlara ek olarak pazarlama sorunu da çözülmesi gereken sorunların başında gelmektedir. Karacasu'daki aileler dericilik

sektöründen uzak durma eğilimine girmiştir. Çalışma şartlarının ağır olması yeni nesil dericilerin yetişmesine engel olmaktadır. Karacasu'daki dericilik faaliyetleri, ilçede 1999 yılında Karacasu Memnune İnci Meslek Yüksekokulu'nun açılmasına ve yüksekokulda dericilik programının açılmasına zemin hazırlamıştır. Yüksekokul dericiler sitesinde deri araştırma- geliştirme laboratuvarı dahi açmıştır. İlçede tam bir üniversite-sanayi işbirliği sağlanmasına karşın dericilik programı öğrenci sayısının düşmesi nedeniyle YÖK tarafından 2010 yılında kapatılmıştır. Bu nedenle bölgedeki işletmelere yüksekokulun desteği asgari düzeye inmiştir.

Karacasu deri işleme işletmelerinin yaşatılması hayati derecede önemlidir. Çünkü ilçenin önemli sektörlerinden birisidir. Mevcut Karacasu Dericiler Derneği'nin yaşanan bütün sorunlarına rağmen devamlılığının sağlanması ve daha aktif hale getirilmesi gerekmektedir. Dernek vasıtasıyla hazırlanacak projeler için kamu kurum ve kuruluşlardan (Güney Ege Kalkınma Ajansı, valilik ve kaymakamlık, ilgili bakanlıklar, belediye, üniversite, halk eğitim merkezi, AB fonları vb) maddi ve uzman desteği sağlanabilir. Türkiye genelinde sektörde yaşanan kalifiye işçi sıkıntısını azaltabilmek için bölgedeki üniversitelerde yeni dericilik programları açılabilir. Karacasu'ya özgü derilerin pazarlanması ve tanıtımı için bu derilerden yapılan ürünlerin yaygınlaştırılması ve şehirlerde ve turistik bölgelerde mağazalar ve standların açılması yoluna gidilebilir. Karacasu'da tabakhane işletmelerinin 300 yıllık geçmişine karşın, ilçede deri ürünleri pazarlayan ve üreten işletmelerin sayısı bir elin parmaklarını geçmemektedir.

Karacasu "derinin, demirin, hamurun, çamurun ve mermerin hayat bulduğu şehir" olmasına karşın yeterince tanıtılmamış, kurumlaşma ve markalaşma bilincinden uzak bir ilçe görünümü sergilemektedir. Gün geçtikçe sahip olduğu değerleri yitirmektedir. Bundan sonraki süreçte Karacasu'yu oluşturan paydaşların örgütlü bir şekilde ortak proje ve değerler üretmesi, yeni araştırmaların yapılmasına ve çözüm alternatiflerinin çoğalmasını sağlayacaktır. Böylece ilçenin gelişmesi ve dolayısıyla dericilik sektörünün yaşatılmasına olanak sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Arıtan, A. S. (2008). "Türk Deri İşlemeciliği Bağlamında Türk Cild San'atı", Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Afrika Çalışmaları Kongresi Bildiri Kitabı, c.1, 121-136
- Gün, K. (2010). "Rekabetçi Yapının Oluşumunda Yerel Faktörler: Yalvaç Dericilik Sektörü Üzerine Bir İnceleme", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Günay, D. (2004). "Deri ve Deri İşleme Sanayii Sektörü, Sektörel Araştırmalar", Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Araştırma Müdürlüğü Yayınları, Ankara
- Karacasu'da Dericilik. Erişim Tarihi:18.04.2017, <http://www.karacasu.gov.tr/karacasuda-dericilik>
- Karacasu Tarihi. Erişim Tarihi:19.04.2017, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Karacasu>
- Kaygısız, F. (2006). "Bursa İli Mustafa Kemal Paşa İlçesi Deri Sanayi İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Yapısı Üzerine Bir Araştırma", İstanbul Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi, 32(2), 95-105
- Koizhaiganova, M., Koyuncu Okça, A. ve Coşkun, N. S. (2016) "Karacasu Dericiliği ve Günümüzdeki Durumu", Social Sciences (NWSASOS), 11(3), 243-257
- Ömür, Ş. (2009). "Bazı Hayvansal Materyalin Fizikomekanik Özelliklerinin Araştırılması", Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü, Tarım Makinaları Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Şalvarcı, T. N. (2006). "KOBİ'ler Yerel Yönetimler Etkileşiminde Isparta Deri İşleme Sanayi Örneği", Yönetim Bilimleri Dergisi, 4(2), 185-197
- T.C. Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sanayi Genel Müdürlüğü Yayınları, (2015). Türkiye Tekstil, Hazırgiyim ve Deri Ürünleri Sektörleri Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2015-2018, Erişim Tarihi: 15.04.2017, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/06/20150625-6-1.pdf>